

บทที่ 8

การประเมินผลงานสุขศึกษาในโรงเรียน

ขอบข่ายของเนื้อหาวิชา

1. ความหมายของการประเมินผล
2. ความสำคัญของการประเมินผลงานสุขศึกษาในโรงเรียน
3. วิธีประเมินผลการจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ
4. วิธีประเมินผลการบริการทางสุขศึกษา
5. วิธีประเมินผลการสอนสุขศึกษา
6. ตัวอย่างแบบประเมินผลโครงการสุขศึกษาในโรงเรียน
7. สรุป
8. คำถามประกอบบทที่ 8

จุดประสงค์ในบทที่ 8

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของการประเมินผลงานสุขศึกษาในโรงเรียนได้
2. อธิบายวิธีการประเมินผลงานสุขศึกษาในโรงเรียนด้านต่าง ๆ ได้
3. นำวิธีการประเมินผลงานสุขศึกษาในโรงเรียนไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

บทที่ 8

การประเมินผลงานสุศึกษาในโรงเรียน

ในปัจจุบันเรามีการประเมินพฤติกรรมอยู่ตลอดเวลา บางคนอาจกลัวการถูกประเมินผล เพราะจะทำให้ผู้อื่นรู้ในสิ่งที่ดีและไม่ดีของตัวเอง ทั้งนี้ผู้นั้นอาจมีแนวคิดในการประเมินผลที่ไม่ถูกต้อง การประเมินผลไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะทำร้ายใคร การประเมินผลเป็นเพียงต้องการปรับปรุงสิ่งที่ถูกประเมินผลเท่านั้น ว่าสมควรปรับปรุงแก้ไขตรงส่วนใดบ้าง เพราะฉะนั้นจึงถือได้ว่าการประเมินผลเป็นเครื่องมือประการหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จนั่นเอง

1. ความหมายของการประเมินผล

การประเมินผล¹ หมายถึง กระบวนการในการตัดสิน พิจารณา ตีค่า หรือลงสรุปว่า สิ่งที่พิจารณาอยู่นั้นมีคุณค่าเหมาะสมกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด

การประเมินผล² หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใด ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

การประเมินผล³ หมายถึง กรรมวิธีการของการจัดวางแผนการรวบรวมและการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ

---

¹เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์, *การวัดผลการศึกษา* (กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525), หน้า 12.

²สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, *หลักการวัดและประเมินผล คู่มืออาจารย์ : ด้านการเรียนการสอน* (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 3.

³อนันต์ ศรีโสภา, *การวัดและการประเมินผลการศึกษา* (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 3.

จากความหมายของการประเมินผลจะเห็นได้ว่ามีความหมายกว้างมาก เป็นการพิจารณาหรือตีค่าทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพรวมทั้งการตัดสินคุณค่านั้นด้วย การประเมินผลกิจกรรมทุกประเภทของงานศึกษาในโรงเรียน ครูหรือผู้บริหารย่อมทำได้ในโอกาสต่าง ๆ กัน

2. ความสำคัญของการประเมินผลงานศึกษาในโรงเรียน¹

โดยทั่วไปการประเมินผลงานศึกษาในโรงเรียนจะเป็นการวัดความก้าวหน้าหรือความสำเร็จสมบูรณ์ของกิจกรรมทุกประเภทของงานศึกษาในโรงเรียน ว่าจะจะเป็นไปตามจุดประสงค์ของการจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ การบริการทางสุขภาพ และการเรียนการสอนศึกษาหรือไม่

การประเมินผลงานศึกษาในโรงเรียน จะทำให้ผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่ายผู้เกี่ยวข้องทราบได้ว่างานศึกษาในโรงเรียนนั้น สามารถบรรลุเป้าหมายในการปรับปรุงส่งเสริมและดำรงรักษาไว้ซึ่งสุขภาพกายและสุขภาพจิตของทุกคนในโรงเรียน หรือไม่อย่างไร

ตามปกติผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับสุขภาพเด็กอย่างใกล้ชิด เช่น ครูประจำชั้น แพทย์ หรือพยาบาลประจำโรงเรียน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอื่น ๆ ก็พอจะสังเกตเห็นสภาพความเป็นไปของโครงการสุขภาพในโรงเรียนที่ดำเนินอยู่จริงในชีวิตประจำวันได้อย่างชัดเจนพอสมควร และก็มักจะประเมินผลด้วยตนเองอยู่บ้างแล้ว แต่การประเมินผลโดยวิธีนี้อาจถือได้ว่าเป็นแบบอัตนัย (Subjective evaluation) ซึ่งอาจจะมีข้อผิดพลาดได้มาก ดังนั้น เพื่อให้การประเมินผลเป็นไปอย่างถูกต้อง แน่นนอนและเชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น ครูหรือผู้บริหารโรงเรียนจึงควรที่จะใช้การประเมินผลแบบปรนัย (Objective evaluation) โดยพยายามเลือกใช้วิธีวัดและประเมินผลให้ถูกต้องเหมาะสม หรือให้เป็นไปโดยมีหลักการมากยิ่งขึ้น

ผลจากการประเมินที่ได้นี้ จะช่วยทำให้ผู้บริหารหรือคณะกรรมการสุขภาพในโรงเรียนได้นำมาเป็นข้อมูลสำคัญ เพื่อใช้ในการปรับปรุงส่งเสริมกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ของงานศึกษาในโรงเรียนในส่วนที่ยังขาดตกบกพร่องอยู่ให้ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้นทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม บริการทางสุขภาพและการสอนศึกษา จะเห็นได้ว่าการประเมินผลนี้อาจถือเป็นปัจจัยที่สำคัญขั้นหนึ่ง (Stepping stone) ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงหรือการพัฒนางาน

---

¹สุชาติ โสมประยูร, *การบริหารศึกษาในโรงเรียน* (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 127-134.

สุขศึกษาในโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าได้ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การประเมินผลสามารถช่วยกระตุ้นให้ผู้บริหารได้พบกับจุดเริ่มต้นที่ดีในการปรับปรุงส่งเสริมโครงการสุขภาพในโรงเรียนหรืองานสุขภาพในโรงเรียนต่อไปนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ถ้าหากทางโรงเรียนไม่ได้นำเอาผลไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์แล้ว การประเมินผลนั้นก็คงจะมีได้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร หรือบางครั้งอาจพบว่าเป็นการเสียเวลาและแรงงานไปโดยเปล่าประโยชน์ได้

ในการประเมินผลงานสุขศึกษาในโรงเรียนนั้น ผู้ประเมินจะต้องมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องจุดประสงค์ของโปรแกรมสุขภาพเป็นอย่างดี รวมทั้งจะต้องคำนึงถึงความต้องการ ความจำเป็น และปัญหาสุขภาพของโรงเรียนและชุมชนนั้น ๆ ด้วย ข้อค้นพบหรือผลสรุปที่ได้ถึงแม้ว่าจะมีลักษณะเป็นเรื่องของปริมาณมากกว่าคุณภาพเป็นอันมากก็ตาม ผู้ประเมินก็ควรจะได้เสนอแนะออกมาในรูปของการปฏิบัติ โดยจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยเสมอ สำหรับวิธีวัดเพื่อใช้ในการประเมินผลงานสุขศึกษาในโรงเรียนนั้น ครูหรือผู้บริหารอาจกระทำได้หลายวิธีด้วยกัน เช่น การสำรวจ การใช้แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาจากสถิติ หรือ บัตรสุขภาพ ฯลฯ แต่เพื่อให้ได้ผลสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยราชการและเพื่อความสะดวกในแง่ของการปฏิบัติ ในที่นี้จึงขอกว่าเน้นเฉพาะวิธีใช้เกณฑ์มาตรฐานเพื่อการประเมินผล ซึ่งจะได้กล่าวอ้างถึงเกณฑ์มาตรฐานที่สำคัญ ๆ สำหรับใช้วัดกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ของโครงการสุขภาพในโรงเรียน ซึ่งได้มีผู้สร้างขึ้นไว้ การประเมินผลโครงการสุขภาพในโรงเรียนโดยวิธีใช้เกณฑ์มาตรฐานนี้ ผู้ประเมินผลจะต้องเปรียบเทียบกิจกรรม สภาพการณ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่เกี่ยวกับโครงการสุขภาพภายในโรงเรียนของตนกับของเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาประสิทธิภาพหรือสถานภาพของโครงการในด้านต่าง ๆ อีกประการหนึ่ง ในการใช้เกณฑ์มาตรฐานเพื่อการประเมินผลนี้อาจกระทำได้ในโรงเรียนเฉพาะอย่างและสำหรับกลุ่มโรงเรียนโดยส่วนรวมได้อีกด้วย เกณฑ์มาตรฐานที่สำคัญ ๆ จำแนกออกตามกิจกรรมแต่ละประเภทของโครงการสุขภาพในโรงเรียนได้ดังต่อไปนี้

3. วิธีประเมินผลการจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ

3.1 โดยการใช้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา¹

¹กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, *เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2522* (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามเจริญพานิช, 2522), หน้า 3-6.

1. โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้ย่านชุมชนหรือย่านที่พักอาศัยของนักเรียน นักเรียนร้อยละ 95 ขึ้นไป เดินทางไปโรงเรียนใช้เวลาไม่เกิน 45 นาที
2. สภาพที่ตั้งของโรงเรียนต้องไม่เป็นที่ลุ่มเกินไป
3. โรงเรียนมีที่ดินตามเกณฑ์ต่อไปนี้
  - ขนาด 1-24 ห้องเรียน มีที่ดินไม่ต่ำกว่า 6 ไร่
  - ขนาด 25-36 ห้องเรียน มีที่ดินไม่ต่ำกว่า 9 ไร่
  - ขนาด 37-48 ห้องเรียน มีที่ดินไม่ต่ำกว่า 12 ไร่
  - ขนาด 49-60 ห้องเรียน มีที่ดินไม่ต่ำกว่า 25 ไร่
4. บริเวณโรงเรียนได้รับการดูแลตกแต่งอย่างเหมาะสม สวยงาม สะอาดเรียบร้อย ร่มรื่นอยู่เสมอ มีไม้ดอก ไม้ยืนต้น ที่นั่งพักผ่อน ถนน ทางเดิน สนาม และเครื่องกันเขต
5. โรงเรียนตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนไม่มีแหล่งเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรม
6. บริเวณภายในโรงเรียนถูกสุขลักษณะ ไม่มีน้ำขัง ไม่มีน้ำครำ ไม่มีกองขยะหรือสิ่งปฏิกูล รวมทั้งสิ่งซึ่งจะเป็นอันตรายต่อครูและนักเรียน
7. บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนถูกสุขลักษณะ ไม่มีน้ำขัง ไม่มีสิ่งปฏิกูล ไม่มีสิ่งรบกวนหรือสิ่งที่เป็นภัยต่อสุขภาพหรืออันตรายต่อครูและนักเรียน
8. ที่ตั้งของอาคารถูกสุขลักษณะ
9. โรงเรียนต้องมีผังบริเวณเต็มรูป
10. อาคารเรียนต้องเป็นอาคารถาวร
11. อาคารเรียนต้องสร้างถูกสุขลักษณะ
12. อาคารเรียนต้องอยู่ในสภาพใช้งานได้ดี
13. โรงเรียนมีส้วมและที่ปัสสาวะเพียงพอกับจำนวนนักเรียน โดยถือเกณฑ์เฉลี่ย ดังนี้ ส้วมชาย 3 ที่ต่อนักเรียน 100 คน และเพิ่มขึ้น 1 ที่ต่อนักเรียนทุก ๆ 50 คน ส้วมหญิง 5 ที่ต่อนักเรียน 100 คน และเพิ่มขึ้น 1 ที่ต่อนักเรียนทุก ๆ 35 คน ที่ปัสสาวะชาย 1 ที่ต่อนักเรียนทุก ๆ 50 คน
14. โรงเรียนต้องแยกส้วมชาย-ส้วมหญิง
15. ส้วมและที่ปัสสาวะต้องสะอาด ไม่มีกลิ่น
16. โรงเรียนมีโรงอาหาร-ห้องประชุม โดยถือเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- ตั้งแต่ 6-29 ห้องเรียน มีโรงอาหาร-ห้องประชุม 1 หน่วย
 ตั้งแต่ 30 ห้องเรียนขึ้นไป มีโรงอาหาร-ห้องประชุม 2 หน่วย
17. เนื้อที่ของห้องเรียนมีเพียงพอกับจำนวนนักเรียน โดยเฉลี่ยนักเรียน 1 คนต่อเนื้อที่ไม่ต่ำกว่า 1.5 ตารางเมตร
  18. ห้องเรียนต้องมีขนาด 6 × 8 เมตรขึ้นไป
  19. จำนวนนักเรียนชั้น ป.1 มี 25 คนต่อห้องเรียน
  20. จำนวนนักเรียนชั้น ป.2-ป.6 มี 35 คนต่อห้องเรียน
  21. โรงเรียนประถมศึกษาควรจัดชั้นเรียนไม่เกิน 36 ห้องเรียน
  22. ห้องเรียนสะอาด ไม่อบอ้าว อากาศถ่ายเทได้ดี แสงสว่างพอเหมาะปราศจากสิ่งรบกวนจากเสียง ฝุ่น กลิ่น คว้น และอื่น ๆ
  23. จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศสดชื่น เย็นตาเย็นใจ
  24. โรงเรียนมีห้องพิเศษตามเกณฑ์ดังนี้

ห้องพิเศษ	ขนาดโรงเรียน (ห้องเรียน)										
		1-6	7-12	13-18	19-24	25-30	31-36	37-42	43-48	49-54	55-60
ห้องพักผู้บริหารและห้องธุรการ		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ห้องพักครูและห้องพยาบาล		—	1	1	2	2	3	3	4	4	5
ห้องสมุด		1	1	1	1	1	1	1	2	2	2
ห้องพัสดุและโสตทัศนศึกษา		—	—	—	—	—	1	1	1	1	1
ห้องแนะแนวและวัดผล		—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
ห้องวิทยาศาสตร์		—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
รวม		2	4	4	5	5	7	7	10	10	11

25. ห้องพิเศษอยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีการจัดภายในเป็นสัดส่วน สะอาด สะดวกต่อการใช้ประโยชน์
26. ห้องพยาบาลมี โต๊ะ เก้าอี้ ครูพยาบาล ตู้ยา เตียงพยาบาล อ่างล้างมือ เครื่องชั่งน้ำหนัก เครื่องวัดส่วนสูงและตัวอักษรทดสอบสายตา
27. ส้วมแต่ละหลังมีที่สำหรับล้างมืออย่างน้อย 1 ที่

28. ส้วมแต่ละห้องมีภาชนะใส่น้ำพร้อมที่ดัก
29. โรงอาหารมีโต๊ะ ม้านั่งรับประทานอาหาร ที่สำหรับจ่ายอาหาร ภาชนะใส่น้ำดื่ม น้ำใช้ อุปกรณ์ทำความสะอาด
30. โรงเรียนมีการบำรุงอุปกรณ์เป็นอย่างดี และมีระบบการเก็บที่สะดวกแก่การใช้สอย

3.2 ใช้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา¹

1. โรงเรียนตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม มีสิ่งแวดล้อมที่ดี การคมนาคมและการจัดสาธารณูปโภคสะดวก
2. โรงเรียนจัดบริเวณได้เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน การฝึกอบรม มีความปลอดภัย สวยงาม บำรุงรักษาง่ายและประหยัด
3. อาคารเรียนได้มาตรฐาน มีจำนวนพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน ในเนื้อที่และหลักสูตร
4. โรงเรียนมีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และห้องประจำวิชาการต่าง ๆ ตามความจำเป็น สำหรับการเรียนการสอนตามหลักสูตรและถูกสุขลักษณะ
5. โรงเรียนมีห้องบริหารและห้องบริการตามความจำเป็นอย่างเหมาะสม
6. โรงเรียนมีโรงฝึกงานตามความจำเป็นและเหมาะสมกับแผนการเรียน
7. โรงเรียนมีโรงอาหาร - หอประชุมตามความจำเป็นและเหมาะสม
8. โรงเรียนมีสนามกีฬาและอาคารพลศึกษาตามความจำเป็นและเหมาะสม
9. โรงเรียนมีบ้านพักเพียงพอกับจำนวนครู พนักงาน นักการภารโรง และจัดได้อย่างเหมาะสม
10. โรงเรียนมีส้วมเพียงพอและจัดได้เหมาะสม
11. โรงเรียนดูแลรักษาบริเวณอาคาร สิ่งปลูกสร้างและห้องต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
12. โรงเรียนจัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดและถูกสุขลักษณะบริการแก่นักเรียนในโรงเรียนและนักเรียนอย่างเพียงพอ

---

¹กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, *เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2523* (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระไพฑูริย์, 2522), หน้า 8-11, 24.

สำหรับเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้น ผู้บริหาร คณะกรรมการสุขภาพในโรงเรียนหรือเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ต้องทำการสำรวจว่าแต่ละข้อเข้าเกณฑ์หรือไม่เข้าเกณฑ์ ถ้าสำรวจแล้วพบว่าข้อใดไม่เข้าเกณฑ์ ก็พยายามปรับปรุงให้เข้าเกณฑ์ให้ได้ ทั้งนี้การสำรวจจะต้องสำรวจกันทุกปี ส่วนข้อที่เข้าเกณฑ์แล้วก็พยายามปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไป เช่น

- โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้ย่านชุมชนหรือย่านที่พักอาศัย ของนักเรียน	ตั้ง	ไม่ตั้ง
- นักเรียนร้อยละ 95 ขึ้นไป เดินทางไปโรงเรียน ใช้เวลาไม่เกิน 45 นาที	เกิน	ไม่เกิน
	✓	—

3.3 ใช้เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของงานสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในสถานศึกษา (ดูมาตรฐานขั้นต่ำของงานสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในสถานศึกษา ในบทที่ 5)

4. วิธีประเมินผลการบริการทางสุขภาพ

4.1 ใช้เกณฑ์มาตรฐานการจั้บริการสุขภาพของกองอนามัยโรงเรียนกรมอนามัย

ตามหลักการอนามัยโรงเรียนโดยทั่ว ๆ ไป บริการอนามัยโรงเรียน (บริการสุขภาพในโรงเรียน) ได้แก่ การตรวจสุขภาพ การให้การรักษาพยาบาลแก่นักเรียนที่เจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ การควบคุมและป้องกันโรคติดต่อตลอดจนการแนะแนวสุขภาพ เนื่องจากการให้บริการอนามัยโรงเรียนจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่ตามยุคสมัยนั้น ๆ กล่าวคือ จะต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมตลอดเวลา กองอนามัยโรงเรียนจึงได้รวบรวมส่วนอื่นของงานอนามัยโรงเรียน เช่น การสุขศึกษา การสุขภาพิบาลโรงเรียนไว้ในบริการอนามัยโรงเรียนด้วย เพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์ในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคอย่างสมบูรณ์และทั่วถึง ให้ได้รับความรู้ เกิดเจตคติในด้านสุขภาพและปลูกฝังนิสัยจากประสบการณ์ที่ได้รับจากบริการอนามัยโรงเรียนให้สามารถนำไปปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่ครอบครัวและชุมชนต่อไป และเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศและบุคลากร กองอนามัยโรงเรียนจึงได้จัดแบ่งบริการอนามัยโรงเรียนเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- บริการอนามัยโรงเรียนระดับ 1
- บริการอนามัยโรงเรียนระดับ 2
- บริการอนามัยโรงเรียนระดับ 3

วัตถุประสงค์ ของการจัดระดับบริการอนามัยโรงเรียน มีดังนี้

1. เพื่อเป็นเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้โรงเรียนได้รับบริการโดยทั่วถึงครบถ้วนตามหลักการอนามัยโรงเรียน ตามกำลังของเจ้าหน้าที่ ความร่วมมือประสานงานของครู ผู้ปกครองชุมชนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการอื่น ๆ
2. เพื่อกระตุ้นผู้ปฏิบัติงานและผู้ร่วมงานให้พยายามปรับปรุงโรงเรียนและบริการต่าง ๆ ให้ดีขึ้น โดยมีให้โรงเรียนซึ่งได้จัดระดับบริการไว้แล้วลดระดับบริการลงจากเดิม และพยายามช่วยกันยกระดับบริการของโรงเรียนให้สูงขึ้นจนถึงบริการระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้าย
3. นำมาใช้ในการประเมินผลงาน โดยดูจากการเปลี่ยนแปลงของระดับบริการที่ได้วางหลักเกณฑ์ไว้

หลักการพิจารณาระดับบริการอนามัยโรงเรียน

การจัดระดับบริการอนามัยโรงเรียน ลำดับหัวข้อบริการโดยพิจารณาตามความจำเป็นในการปฏิบัติงานและกำลังของเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความยากง่ายในการปฏิบัติงานนั้น ๆ ด้วย บริการอนามัยโรงเรียนที่ครบถ้วนตามหลักการ ประกอบด้วยบริการ 9 ประการเรียงตามลำดับบริการ ดังนี้

1. นักเรียนทุกคนมีบัตรบันทึกสุขภาพประจำตัว
2. จัดโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ
3. สร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค
4. ส่งเสริมสุขศึกษา
5. นักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพ
6. นักเรียนที่เจ็บป่วยได้รับการรักษา
7. มีการติดตามผลการรักษา
8. มีประปาโรงเรียน
9. มีโภชนาการในโรงเรียน

บริการอนามัยโรงเรียนระดับ 1 มีบริการตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 9

บริการอนามัยโรงเรียนระดับ 2 มีบริการตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 7

บริการอนามัยโรงเรียนระดับ 3 มีบริการตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 4

โรงเรียนที่มีบริการไม่เข้าข่ายบริการระดับใดระดับหนึ่งใน 3 ระดับดังกล่าวแล้ว จัดอยู่ในประเภทโรงเรียนที่ไม่เข้าระดับ ควรพยายามปรับปรุงให้เข้าระดับในโอกาสต่อไป

โรงเรียนที่ไม่เข้าระดับนี้ อาจได้รับบริการมากกว่า 4 ประการ แต่จัดเข้าบริการอนามัยโรงเรียนระดับ 3 ไม่ได้ เนื่องจากขาดบริการหนึ่งบริการใดในบริการข้อ 1 ถึงข้อ 4 ในทำนองเดียวกัน โรงเรียนที่มีบริการมากกว่าบริการอนามัยโรงเรียนระดับ 3 แต่มีบริการไม่ครบตามที่จัดไว้ในบริการอนามัยโรงเรียนระดับ 2 โรงเรียนนั้นคงอยู่ในบริการอนามัยโรงเรียนระดับ 3 ตามเดิม

4.2 ใช้มาตรฐานขั้นต่ำของการจัดบริการสุขภาพในสถานศึกษา

เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของการจัดบริการสุขภาพในสถานศึกษาในข้อนี้ใช้เฉพาะโรงเรียนในโครงการสุขศึกษา สายการศึกษาเท่านั้น (ดูบทที่ 5)

5. วิธีประเมินผลการสอนสุขศึกษา

โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของการสอนสุขศึกษาในสถานศึกษาบทที่ 5

6. ตัวอย่างแบบประเมินผลโครงการสุขศึกษาในโรงเรียน

การประเมินผลโครงการสุขศึกษาในโรงเรียน สามารถทำได้โดยการใช้แบบสอบถามสำหรับให้ประเมินค่าองค์ประกอบเกี่ยวกับโครงการสุขศึกษา (Health Education Program Checklist) ดังต่อไปนี้¹

การบริหาร	ใช่ ไม่ใช่ เป็นครั้งคราว		
	ใช่	ไม่ใช่	เป็นครั้งคราว
1. ผู้บริหารเข้าใจและสนับสนุนโครงการสุขศึกษาในโรงเรียน	—	—	—
2. โครงการสุขศึกษาในโรงเรียนได้วางแผนเพื่อจะให้การบริการสุขภาพอนามัย การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ดีตลอดจนการปรับปรุงการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนหรือไม่	—	—	—
3. แผนงานของการบริการสุขภาพอนามัยของโรงเรียนคลุมถึงนโยบายและแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้บริการปัจจุบัน พยาบาลหรือไม่ ตลอดจนมีบุคคลที่จะรับผิดชอบบริการนี้เพียงพอหรือไม่	—	—	—

¹ประภาเพ็ญ สุวรรณ, *การสอนสุขศึกษา ทฤษฎีและการประยุกต์* (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 179-181.

4. นักเรียนทุกคนในโรงเรียนจะต้องรับการตรวจสุขภาพที่โรงเรียนจัดให้เป็นประจำ ตลอดจนการให้คำแนะนำในรายที่มีปัญหาและมีการเก็บประวัติ หรือรายละเอียดของการตรวจไว้ที่โรงเรียนหรือไม่	—	—	—
5. กระทรวงศึกษาธิการ หรือหน่วยงานทางการศึกษาเห็นด้วยและสนับสนุนโครงการสุขศึกษาในโรงเรียนหรือไม่	—	—	—
6. มีองค์การหรือคณะกรรมการที่ดำเนินงานรับผิดชอบเกี่ยวกับโครงการสุขศึกษาในโรงเรียนที่สนใจและกระตือรือร้นและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่	—	—	—
7. มีบุคคลในโรงเรียนที่ได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งจากผู้บริหารให้รับผิดชอบโครงการสุขศึกษาในโรงเรียน ในฐานะเป็นหัวหน้าโครงการหรือผู้ประสานงานหรือไม่	—	—	—

หลักสูตร

1. โครงการของโรงเรียนสะดวกหรือส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานด้านสุขภาพอนามัยที่ดีหรือไม่	—	—	—
2. โครงการสอนทั้งหมดของโรงเรียนอยู่ในลักษณะที่กระตุ้นหรือก่อให้เกิด หรือเสริมกำลังให้ครูของโรงเรียนมีสุขภาพที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจหรือไม่	—	—	—
3. โครงการพลศึกษาในโรงเรียน ได้เน้นเกี่ยวกับการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนทั้งชายและหญิงหรือไม่	—	—	—
4. โรงเรียนได้จัดการนิเทศและการบริหารที่เหมาะสมทางด้านการจัดสถานที่จำหน่ายอาหารหรือโรงอาหารของโรงเรียนหรือไม่ หรือมีโครงการดำเนินงานโครงการอื่นทางด้านโภชนาการหรือไม่	—	—	—

5. ได้มีการกระตุ้นหรือส่งเสริมครูไปรับการอบรมทางด้านสุขศึกษาหรือไม่ ตลอดจนเจ้าหน้าที่และบุคลากรคนอื่น ๆ

— — —

การสอน

1. วิชาสุขศึกษามีความสำคัญหรือได้รับการยกย่องว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญจนเป็นวิชาบังคับหรือไม่ สำหรับนักเรียน นักศึกษาทุกระดับที่จะต้องเรียนหรือไม่
2. ห้องเรียน ห้องกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนอุปกรณ์ โสตทัศนศึกษาต่าง ๆ ทางด้านสุขศึกษามีเพียงพอหรือไม่
3. โรงเรียนได้มีการพิจารณาเกี่ยวกับตารางเวลาเรียน ขนาดของห้องเรียน จำนวนนักเรียน การแบ่งกลุ่มนักเรียนที่เรียนวิชาสุขศึกษาได้เหมาะสมหรือไม่
4. ได้มีการวางแผนอย่างดีเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร วิชาสุขศึกษาหรือไม่ ได้รวมเนื้อหาวิชาและหน่วย การสอนต่าง ๆ ที่เหมาะสมและสำคัญโดยการแนะนำของผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ทางด้านสุขภาพอนามัยหรือไม่
5. ครูที่รับผิดชอบสอนสุขศึกษาเป็นผู้ที่เหมาะสม มี สุขภาพดีทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์และสังคมหรือไม่ มีคุณสมบัติของการเป็นครูสุศึกษาที่ดีหรือไม่ ได้ผ่านการฝึกอบรมทางด้านนี้หรือไม่ และเป็น ตัวอย่างอันดีในทางด้านสุขภาพอนามัยหรือไม่
6. เนื้อหาวิชาสุขศึกษา ได้จัดให้สัมพันธ์หรือสอดคล้อง เข้าไปในเนื้อหาวิชาอื่น ๆ หรือไม่

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

ขนาด

1. มีกิจกรรมในชุมชนหรือองค์การทางด้านสุขภาพใน ชุมชนซึ่งสมาชิกประกอบไปด้วยผู้แทนจากโรงเรียน

ใช่ ไม่ใช่ เป็นครั้งคราว

ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน และบริการทางด้าน การแพทย์หรือไม่	—	—	—
2. มีการติดต่อประสานงานหรือความสัมพันธ์กันอย่างดี ระหว่างกลุ่มหรือองค์การสุขภาพในชุมชนกับ โรงเรียนหรือไม่	—	—	—
3. ชุมชน หรือพ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้าใจความสำคัญ ของกิจกรรมทางสุขภาพอนามัยหรือไม่ เป็นต้นว่า การตรวจสุขภาพ การติดตามผลในระยะแรกเริ่ม ตลอดจนการแก้ความผิดปกติต่าง ๆ ทางด้านสุขภาพ อนามัยหรือไม่	—	—	—
4. มีกิจกรรมหรือความพยายามใด ๆ ที่เป็นลักษณะการ ให้การศึกษาและเป็นกิจกรรมต่อเนื่องที่จะทำ ให้ชุมชนได้ทราบถึงปัญหาของโรงเรียน ความ ต้องการของนักเรียน ตลอดจนการที่จะทำให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาดังกล่าวหรือไม่	—	—	—

โครงการสุขภาพศึกษาในโรงเรียนที่ได้มีกิจกรรมที่ระบุดังกล่าวข้างบนนี้ อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นโครงการที่เหมาะสมโครงการหนึ่ง แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่จะต้องคำนึงถึงคือ การนำเอาความรู้ไปใช้โดยตัวนักเรียนเอง ตลอดจนการสำรวจสุขภาพของตนเอง และการแก้ปัญหาสุขภาพของตนเอง

หลังจากที่ท่านใส่เครื่องหมายลงในช่องต่าง ๆ แล้ว ท่านอาจจะให้คะแนน ดังนี้ ตอบ “ใช่” ให้ 5 คะแนน 4 คะแนนสำหรับคำตอบ “เป็นครั้งคราว” และ 0 คะแนน สำหรับคำตอบ “ไม่ใช่” คะแนนเต็มของแบบ check list นี้คือ 110 ถ้าคะแนนรวมมากกว่า 75 คะแนน อาจจะกล่าวได้ว่าโครงการสุขภาพศึกษาในโรงเรียนของท่านอยู่ในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ย

ถึงแม้คะแนนรวมจะออกมาต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ท่านก็ไม่ควรจะท้อแท้ใจ เพราะสามารถจะปรับปรุงให้ดีขึ้นได้

7. สรุป

ในการทำกิจกรรมทุกสิ่งทุกประการจะต้องมีการประเมินผลของกิจกรรมนั้น ๆ เพราะจะทำให้ทราบว่า การดำเนินกิจกรรมนั้นมีตรงส่วนใดที่ยังบกพร่อง มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข สำหรับรูปแบบในการประเมินผลงานสุขศึกษาในโรงเรียนนั้น อาจกล่าวได้ว่ายังไม่มีรูปแบบในการประเมินผลเป็นที่แน่นอน สุดแล้วแต่นักสุขศึกษาในโรงเรียนจะจัดดำเนินการงานสุขศึกษาในโรงเรียนอย่างไร ซึ่งอาจเป็นการประเมินผลโครงการที่จัดดำเนินการในแต่ละด้าน หรืออาจเป็นการประเมินผลโครงการสุขภาพในโรงเรียนตลอดทั้งโครงการก็ได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการประเมินผลงานสุขศึกษาในโรงเรียนจะใช้รูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับงานที่จัดดำเนินการ และขึ้นอยู่กับผู้ประเมินนั่นเองว่าจะใช้วิธีการใดมาประเมินผลงานสุขศึกษาในโรงเรียน

8. คำถามประกอบบทที่ 8

1. ท่านจงอธิบายความหมายของการประเมินผลงานสุขศึกษาในโรงเรียนมาให้เข้าใจ
2. ให้ท่านเสนอรูปแบบการประเมินผลการจัดสภาพแวดล้อมที่ถูกลักษณะ
3. ให้ท่านเสนอรูปแบบการประเมินผลการบริการทางสุขภาพ
4. ถ้าท่านเสนอโครงการตรวจสุขภาพฟันของนักเรียน ท่านคิดว่าท่านจะประเมินผลในขั้นตอนใดของโครงการ